

VIKTORIJA 2.0

Pedagoška gradiva¹

Foto: Toni Soprano.

Gradiva so rezultat sodelovanja s projektom kulturno-umetnostne vzgoje na področju gledališča *Prvi prizor: gledališče kot prostor učenja simbolnih jezikov*, ki ga izvaja Drama SNG Maribor. Več: www.sng-mb.si/prvi-prizor/

¹ V celotnem besedilu je kot nevtralna rabljena moška slovnična oblika v pomenu vseh družbenih spolov.

1 O PREDSTAVI

Avtorski projekt **VIKTORIJA 2.0**

14+ / 45 minut brez odmora

Igralka Zala Ana Štiglic / *Režiser* Zoran Petrovič / *Dramaturg* Marek Turošik / *Scenografki, soavtorici likovne podobe* Monika Pocrnjić, Toni Soprano / *Fotografinja* Toni Soprano / *Izdelovalci scene* Mojmir Ferenc, Matjaž Capi Capuder, Drago Pšunder

Producent Moment / *Koproducent* GT22 / *Premiera* Intimni oder GT22, Maribor, 16. december 2016

Zmagovalci so samozavestni. Zmagovalci so strastni. Zmagovalci se cenijo. Zmagovalci vedo, kaj hočejo in kako to doseči. Zmagovalci nikoli ne odnehajo. Zmagovalci so disciplinirani. Zmagovalci ne čakajo na popolne pogoje. Zmagovalci vedo, da je največje tveganje ne tvegati. Zmagovalci se primerjajo izključno s seboj. Zmagovalci ne potrebujejo nikogaršnje potrditve. Zmagovalci so zdravi in se zdravo prehranjujejo. Zmagovalci so lepo grajeni in imajo čudovite, čvrste, polne zadnjice. Zmagovalci imajo partnerje. S čudovitimi, čvrstimi, polnimi zadnjicami. Zmagovalci imajo spolne odnose. Strastne spolne odnose. Mnogo njih. Prijateljev tudi. Zmagovalci so ljubljeni. Zmagovalci ljubijo življenje. In življenje ljubi njih. Zmagovalcev ni veliko. Zmagovalcev je zelo malo. Zmagovalci zmagujejo.

Predstava, kolektivno dejanje skupine, je del širšega dvoletnega projekta *Izštekanj/Unplugged*.

Nagradi

- Grünschnabel, nagradna dotacija za inovativen razvoj na področju lutkovnega in predmetnega gledališča. Figura Teaterfestival: Baden, Švica, 2018.
- Nagrada za uporabo sodobne tehnologije v lutkovni animaciji. Mednarodni festival lutkovnega gledališča in animiranega filma Puppet is a Human too: Varšava, Poljska, 2018.

Predstava je uvrščena v katalog kakovostnih predstav za mlade na spletni platformi *Zlata palčica*.

Poišči: <https://www.zlatapalica.si/predstava/viktorija-2-0/>

→ *Teme* samopodoba – cilji – popoln videz – sreča – vključenost – tekmovanje – zmagovanje

→ *Predmetna in interesna področja* biologija – sociologija – psihologija – šport – filozofija – etika – slovenščina – umetnost – gledališki klub – debatni klub – mediji – novinarski krožek – filmska vzgoja

2 PRED PREDSTAVO

Predstava, ki že v naslovu nosi »zmagovito« ime, obravnava osebne cilje v povezavi z videzom in drugimi družbenimi ideali, je performativna zgostitev temeljnih vprašanj počutja v odvisnosti od posameznikove zavezanosti uspehu. Prav zato lahko ogled izkoristimo za izhodišče medpredmetne povezave oz. za sodelovanje skozi interdisciplinarno perspektivo, ki se usmerja v aktualne izzive odraščanja. S tega vidika ni samo hvaležen sprožilec, temveč tudi angažirano umetniško dejanje, ki s svojo iskrenostjo zlahka vzpostavi okvir varnega polja občutljive obravnave.

Za uvod v pripravo na ogled lahko preberemo kratko utemeljitev komisije, ki je projekt uvrstila v katalog kakovostnih predstav za mlade na spletni platformi Zlata paličica:

Uprizoritev duhovito in v domiselnem poigravanju z izraznimi možnostmi igre, animacije in videa preplete raznolike zgodbe in perspektive na temo uspehov, zmagovanja in zmagovalcev. Namesto časovno zaokrožene dogajalne strukture razgrne mozaik preprostih, vsakdanje prepoznavnih zgodb ter v njih z lucidnimi performativnimi gestami, komentarji in akcijami odpira pomenljive razpoke v podobah, željah, idealih in pričakovanjih. Izvajalka je ustvarjalno energična in suvereno eklektična v uporabi različnih sredstev, ob tem pa tekoče vodi dogajanje vse od fizične in osebne pripovedi do animacije predmetov in rabe videa. S premetenimi namigi *Viktorija 2.0* gledalce zabava in obenem vzpostavlja jasna izhodišča za prepričevanje odnosa do ciljev in zmag. / Nika Arhar, Martina Peštaj, Adriana Gaberščik

Predstava pluje med pogostimi temami, ki nas (ne glede na starost) zaposlujejo, in jih obravnava poglobljeno, presenetljivo in zabavno. Uprizoritvena sredstva, v širokem razponu med precej abstraktnim in neusmiljeno konkretnim, zajemajo iz raznovrstnih žanrov – od predavanja z demonstracijo preko duhovite lutkovne, predmetne in dramske igre, podprte z video projekcijo, do priprave in zaužitja zdravega napitka. Na raznolik uprizoritveni jezik se pripravimo s premislekom o nekaterih temah.

SREČA

Pojma sreče ne obravnava samo znanost (filozofija, psihologija idr.), obravnavajo ga številni laični priročniki s pomenljivimi naslovi, npr. *Sreča je v tebi*, *Sreča in notranji mir*, *Prava sreča*, *Pet mitov o sreči*, *Budizem za prezaposlene*, *Vzgajanje sreče*, *Kako biti vedno srečen* in še in še ... Zakaj?

→ Ali se ti zdi sreča precenjena? Ali pa je pomembno biti srečen? Zakaj?

→ Ali je biti srečen privilegij, cilj, nuja?

→ Ali je sreča stanje? Občutek? Počutje?

→ Kaj osrečuje tebe?

→ Sašo Dolenc, *Narava nam je podarila štiri vrste sreče*: <https://kvarkadabra.net/2011/08/narava-nam-je-podarila-stiri-vrste-srece/>

VIDEZ

Še kol je lepši, če se nanj dene lepa obleka. (slovenski pregovor)

Je bolj vidno kakor pridno. (slovenski pregovor)

Grša je gos, bolj se snaži. (slovenski pregovor)

- Kaj meniš o videzu?
- Kaj naj bi videz odražal?
- Kako je po tvojem z razmerjem med videzom in resnico?
- Kje vse lahko izveš več o lepem/očarljivem/zdravem videzu?
- Kakšno se ti zdi razmerje med srečo in videzom? Sta povezana?

(Kaj bodo pa ljudje rekli!)

LEPOTA

Tudi lepota je, podobno kot sreča, zelo razširjena tema številnih znanstvenih raziskav. Estetika (veda o lepem) sega na polja filozofije, tudi psihologije, umetnostne zgodovine, sociologije idr. Italijanski filozof in profesor estetike Mario Perniola² je opredelil estetiko v štirih sklopih kot estetiko življenja, forme, spoznanja in dejanja; vsako od teh področij pa se je v 60. letih preteklega stoletja preobrnilo v novo vrednost: estetika življenja v političnost, estetika forme v medijskost, estetika spoznanja v skeptičnost in estetika dejanja v komunikacijo, dodatno se je utrdilo še raziskovanje predmeta, po katerem je veda dobila ime: *aisthesis* – čutenje, čustvovanje.

- Kaj je po tvojem bistveno vplivalo na prevrednotenje področij v 20. stoletju?
- Kaj se tebi zdi lepo? Ali se tvoje mnenje skozi čas spreminja?
- S čim povezuješ lepoto?
- Predstavitev in pogovor: vsakdo poišče zelo poljubno podobo z »lepim« motivom in pojasni svojo izbiro, sledi naj vodeni pogovor na osnovi argumentiranih mnenj.
- Premislite še o tem odlomku:

Ko se gibljemo na ravni telesa, se gibljemo na ravni videza, tj. na ravni senc. Telesna lepota je nestabilna, tako kot vse, kar obvladuje dogajanje *phýsis*. Telo je zapisano propadu, v končni fazi razkroju, o tem ni nobenega dvoma, zato gre njegova lepota v nič. Ta lepota je nekaj trenutnega. Najvišji domet telesne erotike je razmnoževanje, to pa je hkrati nekaj, po čemer se ne odlikuje le človek. Privilegirani predmet poželenja je zato žensko telo. Na tej ravni operiramo še s spolno razliko. Lepota, s katero imamo opravka, je zgolj sredstvo nečesa drugega – v bistvu sploh ne gre za lepoto, temveč za nesmrtnost. Toda nesmrtnost, ki jo zagotavljajo potomci, je soočena z istim problemom, je le začasna, je le veriga, ki ima prav lahko tudi svoj konec. To pa pomeni konec nesmrtnosti. / Odlomek iz *Platonovega Simpozija*.

² Mario Perniola, *Estetika 20. stoletja*. Ljubljana: Založba Sophia, 2000.

SPOL

Skušaj predstavo gledati tudi skozi perspektivo biološkega in družbenega spola, primerjaj Viktorja z Viktorijo.

- Se ti zdi, da se v tvojem prostoru in času vsebine spolnih vlog razlikujejo?
- So povezane z vrednotami?
- Ali so lahko omejujoče?
- Se lahko iz svoje izkušnje domisliš kakega primera posredovanja vzorca (norme) kot osnove za zahtevano, zaželeno, sprejemljivo ali nesprejemljivo vedenje v okviru družbenega spola?

USPEH

uspèh tudi uspéh -éha m (è é; è) **1. dejstvo, da kdo s svojim delom, prizadevanjem doseže, kar želi, pričakuje:** uspeh ga je opogumil; veseliti se uspeha; želeli komu uspeh; dvomiti o uspehu, pog. v uspeh česa / truditi se brez uspeha / uspeh režiserja; uspeh v poklicu / uspeh filma, knjige, predstave / pri vzgoji nima uspeha *ni uspešen* **2. pozitiven rezultat kakega dela, prizadevanja:** prvi poskus ni prinesel, ekspr. rodil uspeha; pri svojem delu je dosegel velike, zadovoljive uspehe; finančni, gospodarski uspehi; uspehi domačih raziskovalcev // *kar doseže učenec s svojim delom, prizadevanjem v šoli:* dokument o učenčevem uspehu / šolski uspeh • ekspr. pri ženskah je imel uspeh *znal si je pridobiti njihovo ljubezensko naklonjenost*; vznes. njegovo delo je bilo kronano z uspehom *se je uspešno končalo* ♦ šol. odlični uspeh; nezadostni učni uspeh

- S čim se meri uspeh? In kdo meri čigav uspeh?
- Kdo je po tvojem mnenju uspešen v življenju?
- Na koliko in na katerih področjih je treba uspeti, da nekdo velja za zmagovalca?
- Kako sta po tvojem mnenju povezana samopodoba in uspeh?

ŠPORT

- Kaj je v športu bolj pomembno – mišljenje ali delovanje? Sodelovanje ali zmaganje?
- Premisli: Lev Kreft, Jernej Pisk, Roman Vodeb, Irena Brumec, Mojca Gubanc, *Premislimo šport. Uvod v filozofijo športa*. Ljubljana: Slovensko društvo za filozofijo športa, 2017.

AVTORSKA PREDSTAVA

Predstava je označena kot avtorski projekt. Avtorsko gledališče običajno ne izhaja iz dramske predloge in močne režijske roke, temveč umetniška skupina ustvarjalcev (igralec, režiser, dramaturg, scenograf, kostumograf idr.) enakovredno prevzema naloge oblikovanja idejne zasnove, celovitega premisleka, izbora uprizoritvenih postopkov idr. Režiser v tem primeru »samo« uredi ustvarjeno celoto, ki jo dramaturg logično razporedi, uprizoritvena sredstva pa nosijo v sebi močen osebni (avtorski) naboj.

- Poskušaj predstavo spremljati skozi to perspektivo, da namreč obravnava tematiko, ki posebej vznemirja avtorje. V čem se tvoja percepcija spremeni?

3 POGOVOR PO PREDSTAVI

VTISI

Po predstavi najprej izrazite občutke in poslušajte vtise drugih. Celostno doživetje naj ne bo izraženo analitično, pomemben je zgolj zbir posameznih, nepovezanih impresij ali splošnega vtisa. Vse je lahko premešano – čustva, stališča, vprašanja, trditve ... Šele nato izpeljite vodeni pogovor.

VSEBINA

Izhodišče pogovora je lahko uvodni prizor kolesarjenja, ki nas pričaka ob vhodu v dvorano. Športni prizor se stopnjuje v intenzivno izčrpavanje, v katerem se zdi, da bi se lahko spreminjajočih oblik energije z roko dotaknili, tako gost je njihov pretok.

- Kaj ta dejavnost ponazarja? Kaj ob tem o energiji pove igralka?
- Namen kolesarjenja pa ni (samo) ustvarjanje električne energije, ki oskrbuje osvetlitev v tem prizoru (in to iz štirih virov, kot izvemo), temveč poraba telesne energije za doseganje idealne telesne teže. Kako stoji kolesarka s svojim faktorjem RTT?
- (Kolesarjenje je v pomladnih mesecih leta 2020 pridobilo novo pomensko konotacijo. Katero?)
- Kakšna je povezava med telesno dejavnostjo in izgubo teže? In kako je to v predstavi ponazorjeno z nebesednimi sredstvi?
- »Vse je v redu,« reče v nenadni zatemnitvi igralka trenutek po prenehanju kolesarske dejavnosti. Ali res zbuja ta vtis? (Pomisli na dihanje.)
- Kaj so endorfini, oksitocin, dopamin, serotonin? Kdaj se sproščajo, kako podpirajo človekovo ravnanje in počutje?
- Od kolesa se prestavimo k badmintonu. Ob tem bolje zagledamo prizorišče. Kako je urejeno? Zakaj?
- Napovedano igro uvede analogen (tabla in kreda) *strokovni* vrivek – statistična primerjava. Zakaj torej badminton, ne tenis? In s čim igralka zvočno ilustrira ta zahtevni šport?
- Sledi tekma s športnim komentarjem. Kdo igra badminton in kako? Kako učinkuje dvojna podoba prizora? (Kdo pa zmaga?)
- V naslednjem prizoru spoznamo pričakovano zmagovalko tudi zasebno. Ob njej sedi On – Viktor. Kakšna je njuna zgodba? Povzemi jo. (In pomisli na stereotipe.)
- V naslednjem prizoru spoznamo drugo obliko Viktorja. Kaj izvemo o njem? Kako to podpira njegova odrska podoba?
- Vstopi še Viktorija. Kakšen je njun odnos? In kakšen je Viktor v notranjosti?
- Življenjske zgodbe se premešajo. Kako?

- Sledi teoretični uvod v naslednji šport – boks. Slikovito se razraste v praktično ponazoritev. Kdo je *sparing partner*?
- Kaj izvemo o *nevarnih* športih? Katere družbene razsežnosti in psihološki učinki so predstavljeni?
- Zaključni prizor deluje droben, pa vendar je pomemben povzetek zgodb. »*Stvari se v glavi premikajo na pravo mesto,*« reče Viktor, Viktorija pa optimistično komentira: »*Nepričakovano, ampak dobro, dobro.*« Debela Viktorija, sedeč sama zase, doda, da gre teč. Premisli njihove besede skozi teme, ki jih obravnava celota.
- In igralka? Nekdo kliče, pa se ne odzove. Kako in s čim se ona opredeli do zmagovanja in zmage?

UPRIZORITVENI ŽANR

Predstava je večžanrska. To pomeni, da uporablja elemente in sredstva različnih metod, oblik in vrst uprizoritvene umetnosti, obenem pa se poslužuje tudi neumetniških zvrsti.

- Skušaj naštetati vse uporabljene vrste. (Sicer pa nadaljuješ spodaj.)

Vstop v dvorano razkrije kolo, prilagojeno sobni vadbi. Kolo je priključeno na sistem pretvarjanja kinetične energije (dinamo) v električno, s poganjanjem (vložek človekove energije) se napaja odrska osvetlitev. Igralka poganja kolo, vse hitreje, ob tem v obliki **predstavitve (predavanja) s ponazoritvijo** obravnava tematiko sreče. Ta metoda se v predstavi večkrat ponovi.

- V katerih prizorih se ponovi podobno, kje pa s pomočjo medija?
- Ali bi bile te predstavitve enako učinkovite, če bi izvajalka med »predavanji« pridno sedela na miru?
- Ali igralka izčrpanost »igra«? Kako to dejstvo vpliva na prepričljivost?
- Kakšno razmerje se pri tem vzpostavi med posredovano strokovno/znanstveno/statistično informacijo in realnimi okoliščinami?

Tekma badmintona je pospremljena s **športnim komentarjem**.

- Katere vrste športa so vključene v predstavo?
- Kako je posebnost posamezne panoge nadgrajena/razširjena na družbeno, psihološko, filozofsko raven?

Predstavo je ustvarjala širša avtorska ekipa, izvedba pa je solistična (v klasičnem gledališču bi govorili o **monodrami**).

- Skušaj povzeti vrste izvedbenih nalog, ki jih igralka opravi med predstavo. Kaj vse počne?

Igralka v predstavi ne igra dramskega lika, ne igra *vloge*, temveč ima preprosto nalogo sporazumevanja z občinstvom, pri čemer uporablja najrazličnejša sredstva. Predstavi, v kateri igralec sicer igra naučeno

besedilo in izvaja naučene dejavnosti, pa vendar v poudarjeno osebni, celo zasebni vlogi (RTT recimo), ki vzpostavlja neposredno povezavo med idejo predstave in izvajalčevimi (performerjevimi) osebnimi stališči, pravimo **performativna predstava**.

→ Na katerih mestih vse se sprašuješ, kaj je v predstavi avtobiografskega, ali je na odru Viktorija ali Ana Zala? Ali so to samo dejanja ali tudi njen odnos do dejanj (in igralskih nalog)?

V predstavi so uporabljena sredstva **lutkovnega in predmetnega gledališča**. Načelo uporabe žanra dosledno temelji na ozaveščanju razkoraka med podobo in vsebino/pomenom, na presenetljivem obratu, na poigravanju z usmerjenostjo in namenom animacije, temu pa dodaja navidezno globoko dramsko noto.

→ Badminton – vzpostavljena je negibna situacija, ki se animira na svojevrsten način. Kako?

→ Viktorija in On, Viktor – odnos se oživlja s pomočjo negledališkega postopka, ki presenetljivo vzpostavlja novo pomensko raven. Kako?

→ Viktor in Viktorija – *športni* odnos. Kakšno stališče/vzdušje raste iz neskladja med prikazanim videzom in ubesedeno vsebino? In iz pomenskih namigov uporabljenih predmetov?

→ Nenazadnje je lutkoven tudi boksarski prizor – plišasti medo je na svojevrsten (bizarno surov) način prav tako animiran. Njegova podoba zbujala nostalgično naklonjenost in občutek daje, da se odziva na udarce. Kako njegova podoba sooblikuje sporočilo tega prizora?

Prizori, v katerih s pomočjo predmetov oživljajo osebne zgodbe protagonistov, v sebi nosijo tudi prvine **pripovedovalstva** (*storytellinga*).

→ Kateri prizori so to? In kako (vse) jih dopolnjuje uporaba pripomočkov?

→ Kaj veš o tradiciji pripovedovanja zgodb?

Predstava vsebuje številne **komične prvine**, saj bogato uporablja humorno perspektivo.

→ Ali je zato komedija?

→ Spomni se katere situacije, ki se ti je zazdela smešna. Skušaj analizirati razlog.

→ Ali se v tem humorju skriva tudi kritika?

TEHNOLOGIJA

Moment na svoji spletni strani navaja filmskega producenta, festivalskega selektorja in direktorja

Mirsada Purivatro:

»Živimo v družbi, v kateri je najpomembnejši dobiček, zaradi razvoja tehnologije smo izgubili pristnost

... A kljub vsemu moramo ohraniti človeško v sebi – z znanjem in s kulturo.«

Projekt *Izštekanj/Unplugged* poskuša združevati oboje in obenem ustvarjati svojevrstne gledališke oblike. Tudi predstava *Viktorija 2.0* je stičišče gledališča in »kina v živo«, interakcijo med igralko in gledalci gradi v samosvojo celoto, ki jo soustvarja inovativna raba filmskega medija neposredno pred očmi gledalcev.

- Kako igralka uporablja kamero?
- Kakšna je razlika med živim in projiciranim prizorom?
- Kakšno razmerje se vzpostavlja med obema in kako to vpliva na gledalca?

V predstavi je uporabljena **športna kamera**. Robustna je, a majhna, priročna in vzdržljiva. Namenjena je uporabi pri športu – med hojo, tekom, plezanjem, plavanjem, kolesarjenjem, smučanjem idr. Ker pri športu pogosto potrebujemo obe roki, je zanjo značilno tudi enostavno nameščanje. Uporablja se lahko v vodi, pri ekstremnih temperaturah, med tresenjem in pri nenadnih spremembah svetlobe. Zato je seveda uporabna tudi drugje – mi smo jo videli na odru.

- Kako je bila uporabljena?
- Kje vse je bila pritrjena?
- In kakšna je bila kvaliteta posnetka?

ESTETIKA

Vizualna podoba predstave je neenotna, posamezni elementi delujejo *naključno*. Zastarelo kolo, razkrito kablovje, okrušena miza, oguljen medo, po domače predelani barbiki, odpisana šolska tabla, utrujeni mešalnik idr. Dodatno ta vtis poudarja odsotnost kritij – vse tri stene ob odru so vidne, nič ni olepšano ali kako drugače slogovno zloščeno. Skoraj zanemarjena shramba, polna navlake, ki pa dosledno služi jasnemu namenu – popačena slika doseže močan učinek.

O estetiki v umetnosti običajno govorimo v okvirih celovitosti (zunaj deljenih objektivnih in subjektivnih perspektiv) – četudi oprema predstave temelji na estetiki grdega, je uprizoritev kot celota lahko estetska, če je vizualna podoba oblikovana z mislijo na celovitost umetniškega doživetja.

- Kako se podoba prostora ujema z vsebino predstave?
- Ali opaziš raznorodnost vizualnih elementov? So posebej izdelani za predstavo ali je prilagojen samo njihov namen?
- Ali se ti zdi predstava lepa? S katere perspektive in s katerimi kriteriji sodiš?
- Poznaš izraze, kot so trash, kič, camp, junk, kolaž? Preveri, s čim se povezujejo.

4 USTVARJALNE DEJAVNOSTI PO PREDSTAVI

ŠPORT in GLEDALIŠČE

»Šport je zmeraj gib, gib pa je v polju scenskih praks vedno tudi znak, vznik nove uprizoritvene sinteze. Določena športna veščina, vstavljena v uprizoritveni dogodek, avtomatično vzpostavi odrsko govorico, ki športu naloži dodatno sporočilno dimenzijo, uprizoritvi pa novo plast estetike. /.../ Šport ima številne funkcije, estetika je le ena izmed njih. Umeščanje konkretnih športnih disciplin v gledališče glede na naravo izbranega projekta poteka in učinkuje večsmerno: kot dokumentarizem, stilizacija, simbolnost, metafora ali znakovni kontrapunkt. Le na prvi pogled se integracija športa v gledališko okolje zdi kot spajanje dveh medsebojno kontrastnih panog, kot poteza, ki v sožitje sili dve na videz popolnoma različni družbeni in družabni obliki. /.../« / Zala Dobovšek³

Gledališče in šport sta si po svoji naravi blizu: oba ustvarjata dramatično napetost, vsebujeta velik čustveni potencial, zahtevata odlično psihofizično pripravljenost igralcev, dobro komunikacijo, sodelovanje, namensko gibanje teles, izvedbo v živo pred občinstvom ipd.

→ Izvedite serijo kratkih športni predstav, vsekakor ne daljših od pet minut.

(To je lahko zabavna in hkrati kompleksna dejavnost tudi pri pouku športne vzgoje, ne samo pri filozofiji, psihologiji, umetnosti, OIV ipd.) Navodila:

- Izvajalec izbere športno/fizično dejavnost. Pri izbiri upošteva značaj dejavnosti – igra z in proti, preseganje sebe, nevarno polje idr. Pozor: Pomembno je, da je izvajalcu dejavnost blizu, da razume, zakaj jo (tudi sicer) izvaja.
- Upoštevajoč naravo izbrane dejavnosti izvedbo dopolni z nešportnim sredstvom – govorom, petjem, glasbo, projekcijo ipd. Pozor: Med njima ni nujno razmerje ujemanja, lahko gre za nasprotovanje ali dopolnjevanje ali kaj drugega – vsekakor pa naj bo razmerje preiščeno. Celota naj nosi zavestno (družbeno kritično, osebno izpovedno, šaljivo, filozofsko, etično ...) sporočilo. Zanimivo se bo kasneje pogovarjati o tem, ali/kako so ga izluščili *gledalci*.
- Prikaz/demonstracijo izvede pred skupino. Izvedba je lahko tudi *interaktivna* – če v svojem prizoru npr. hodi v hrib, naj gredo z njim tudi gledalci. V vsakem primeru naj bo izvedba avtentična, ne *igrana!*
- Po izvedbi niza prizorov naj sledi pogovor med gledalci-izvajalci o tem, kako so zasnovali prizor, kako so se med izvajanjem počutili in kako so sprejemali prizore drugih. Ob tem ne pozabite obravnavati estetske komponente in ugotoviti, kako ta nadgrajuje *fizičnost* v umetniško dejanje. In kako je z zasnovo, izvedbo in sporočilnostjo povezana avtentičnost.

³ Zala Dobovšek, *Športni duh v gledališkem telesu. Slovensko športno gledališče*. Pogledi let. 6, št. 7. Ljubljana: Delo d. o. o., 8. 4. 2015

THEATRESPORTS⁴

Angleško ime, tudi njegove izpeljave in prevodi (slovensko *športno gledališče*), sodi med intelektualno lastnino® in je avtorsko zaščiteno©. Gledališke športe je kot obliko improvizacijskega gledališča razvil angleško-kanadski režiser Keith Johnstone⁵ (kratke oblike pripisujemo Violi Spolin) na osnovi opazovanja organizacije, predvsem pa razgrete atmosfere pri profesionalni rokoborbi – navdušila ga je skupna *dramatična* vnema, ki je rasla iz interakcije in spontanosti dogodka. Dogodek nastaja sproti, brez vnaprejšnje predloge ali scenarija. Ogrodje so raznovrstne improvizacijske discipline, večino potrebnih elementov pa določi občinstvo, npr. naslov, prostor, značaj, razpoloženje ali mentalno stanje osebe, uprizoritveni žanr ipd., zato se čuti močno vpeto v odrsko dogajanje, športnega duha pa vnaša še element tekmovalnosti – na dogodku se v kratkih disciplinah *spopadeta* dve improvizacijski ekipi. V Sloveniji se improvizacijsko gledališče v glavnem razvija in uveljavlja v okviru Impro lige⁶ in Šolske impro lige (na kratko ŠILA⁷).

Motivacija za delo

Vodeno skupinsko delo zmeraj terja ustrezno pripravo udeležencev. Zakaj za to ne bi uporabili kratkih iger? Discipline so namreč razdeljene v skupine po kriteriju namena. Ne služijo samo zabavi ali podpori ustvarjalnih gledaliških procesov, temveč so odlična metoda motivacije za delo: vzpostavljanja počutja posameznika in razpoloženja v skupini, npr. zaupanju, umirjanju, segrevanju, povezovanju, ustvarjalnosti idr. Izberite ustrezno skupino, recimo Sprejemanje, Koncentracija, Ustvarjalnost, Spontanost, Naracija ...

→ Razdelite naloge, naj vsak izmed članov skupine *naštudira* eno disciplino iz izbranega sklopa, jo predstavi, posreduje navodila in vodi izvedbo. Najobširnejša spletna stran s skoraj neskončnim seznamom disciplin (po področjih in starostnih stopnjah) je v angleškem jeziku, zato je individualno delo tudi priložnost za uporabo tujega jezika.

Povezava: <http://improencyclopedia.org/categories/index.html>.

Kulturni/športni dan

Improvizacijske delavnice so zabavne, razvijajo pa tudi številne koristne kompetence, npr. sporazumevanje v maternem jeziku, spontanost, poslušanje, sodelovanje, neverbalno izražanje, gib, hitrost odzivanja, iznajdljivost. Pozanimajte se, odličnih mentorjev in izvajalcev je v vseh slovenskih krajih veliko.

→ Kontakt ŠILA, Šolska impro liga: http://www.sila-impro.si/?page_id=77

⁴ <http://improencyclopedia.org/games/Theatresports.html>. Pridobljeno 3. 5. 2020.

⁵ Keith Johnstone, *Impro: improvisation and the theatre*. London: Methuen Drama, an imprint of Bloomsbury, 2007.

⁶ <https://www.impro-liga.si/>. Pridobljeno 20. 5. 2020.

⁷ <http://www.sila-impro.si/>. Pridobljeno 20. 5. 2020.

USPEH

Popolna Viktorija in njen Viktor se zaljubita, poročita, zasnujeta družino in se sploh ukvarjata s številnimi dejavnostmi. Uspešna sta!

→ Ali sta res? Ali je res mogoče slediti enemu samemu vzorcu? Ali univerzalni zgled ustreza vsem in vsakomur? Je ta v predstavi realističen? Na čem temelji?

Preverite, utegne koristiti pri prepoznavanju osebnostnega stila in poklicnem odločanju:

<https://esvetovanje.ess.gov.si/KaksenSem/VrednotelnMotivi/>

SREČNA ZGODBA*

SSKJ definira srečo kot »razmeroma trajno stanje velikega duševnega ugodja«, pa tudi kot »naključje, okoliščine, ki vplivajo ne ugoden potek česa«.⁸ Angleži ločujejo med pomenoma in ju tudi različno poimenujejo – za prvega uporabljajo izraz *happiness*, za drugega *luck*. Če je človek srečen, je *happy*, če ima srečnež srečo, pa je *lucky*.

Kocke in karte

Uporabite **pripovedovalne karte/kartone** ali **kocke** in sestavite spontano srečno zgodbo.

→ Razdelite se v skupine.

→ Kocke: Vsaka skupina izbere metalca, ki devet kock vrže po mizi, nato jih obrnjene tako, kot so se ustavile pri metu, razporedi v naključno zaporedje.

→ Karte: Vsaka skupina izbere mešalca, ki pripovedovalne karte/kartone premeša, jih po površini pahljačasto razporedi tako, da podobe niso vidne (s hrbtom navzgor), in izbiralca, ki bo izvlekel devet kart, jih obrnil s sliko navzgor in jih razporedil v poljubno zaporedje.

→ Na osnovi prikazanih piktogramov vsak od članov skupine sestavi svojo srečno zgodbo.

→ Svojo zgodbo naj ob še zmeraj razporejenih kockah/kartah vsakdo pove na glas.

→ Nato se pogovarjajte o tem, katere vrste sreča se pojavi v posamezni zgodbi.

→ Postopek se lahko ponovi z nesrečno zgodbo.

→ Dejavnost lahko poteka tudi v tujem jeziku.

Kičeraj

Za izhodišče srečne zgodbe lahko uporabite tudi eno samo kompleksno podobo – risbo, sliko, fotografijo, zemljevid, graf, shemo in podobno. Bolj bo izhodišče abstraktno, več možnosti bo ponudilo za razvoj zgodbe.

→ Izberi svojo izhodiščno podobo in ob/o njej sestavi svojo srečno zgodbo.

⁸ https://fran.si/130/sskj-slovar-slovenskega-knjiznega-jezika/3599698/T4MVC_System_Web_Mvc_ActionResult. Pridobljeno 25. 5. 2020.

- Zgodbo sestavi tako, da bo primerna za pripovedovanje, ne branje.
- Pripovedovanje zgodbe (*storytelling*) lahko podpreš z uporabo predmetov.

*Pripovedovanje zgodb – opomnik

- Pripovedovanje zgodb je starodavna umetnost ohranjanja dogodkov v besedah in podobah, obstajajo tako dolgo kot jezik.
- Temeljni elementi so fabula, osebe, pripovedna perspektiva.
- Namen je učenje, razlaga, zabava, ohranjanje moralnih vrednot.
- Vsebujejo stalne besedne zveze in tematske sklope (s stalnim zaporedjem tem), a niti dve pripovedi *iste* zgodbe nista identični.
- Pogosto so arhetipske – del univerzalne resnice (v preteklosti povezane z obredjem in vero).
- Osebe imajo preproste značaje in skopo notranje življenje.
- Dogodki si sledijo linearno.
- Nadnaravni pojavi so predstavljeni kot samoumevni in pričakovani.
- Četudi zgodbe niso vselej prijetne, jih imamo radi, ker je v njih vse jasno.
- Pripoved lahko spremlja uporaba materiala, predmetov, zvokov, danes sodobne tehnologije.

LEPOTA

Vsake oči imajo svojega malarja, pravi star slovenski pregovor.

→ Kako (vse) ga lahko razumete v povezavi s predstavo?

Vzemite čas in se za hip *poukvarjajte* z lepoto – v šoli pri vsakem predmetu.

→ Zakaj je lepa neka matematična funkcija/formula/oblika?

→ In fizikalna?

→ Pa kemična?

→ Kateri geografski pojav se zdi lep in zakaj?

→ Ali obstaja lepa filozofska misel?

→ Lepa umetniška stvaritev?

→ Lepa rastlina in/ali žival?

→ Lep odnos, občutek?

Lepota leži v vsem in povsod. Poiščite jo in se jih za hip poklonite.

5 BRALNI SEZNAM⁹

Leposlovje

- Clémentine Beauvais, *#3špehbombe*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2019. **14+**
- Sybille Berg, *Nekaj ljudi išče srečo in crkne od smeha*. Ljubljana: Sophia, Goethe-Institut, 2019.
- Alessandro D'Avenia, *Umetnost krhkosti: kako ti Leopardi lahko reši življenje*. Ljubljana: Družina, 2018.
- Mate Dolenc, *Kako dolg je čas*. Ljubljana: Beletrina, 2019. **14+**
- Gustave Flaubert, *Gospa Bovaryjeva*. Ljubljana: Beletrina, 2014.
- Jana Frey, *Prividi sreče*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2006. **14+**
- Max Frisch, *Stiller*. Ljubljana: Študentska založba, 2013.
- Žiga Gombač, *NK Svoboda*. Dob pri Domžalah: Miš, 2016. **14+**
- John Green, *Neskončen stolp želv*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2018. **14+**
- Ines Hrain, *Najdebelejša*. Hoče: Skrivnost, 2018.
- Anton Ingolič, *Mladost na stopnicah*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 1962. **14+**
- Drago Jančar, *In ljubezen tudi*. Ljubljana: Beletrina, 2017.
- Ciril Kosmač, *Tantadruj in druge novele*. Ljubljana: Gyrus, 1999. **14+**
- Rosa Liksom, *Temni paradiž*. Ljubljana: Cankarjeva založba, 2016.
- Alice Munro, *Ubežnica*. Celje: Mohorjeva družba, 2015.
- Iva Procházková, *Goli*. Ljubljana: Mladinska knjiga, 2013. **14+**
- Natalia Sanmartin Fenorella, *Prebujenje gospodične Prim*. Ljubljana: Družina, 2016.
- Suzana Tratnik, *Tombola ali življenje!* Ljubljana: Mladinska knjiga, 2017. **14+**

Razne zvrsti

- Lance Armstrong, Sally Jenkins, *Vsaka sekunda šteje*. Tržič, Učila International, 2005. **biografija 14+**
- Ellis Cashmore, *Making sense of sports*. London, New York: Routledge, 2005. **strokovna monografija**
- Steven M. Cahn in drugi, *Happiness: classic and contemporary readings in philosophy*. **zbornik v angleščini**
- Umberto Eco, *Zgodovina lepote*. Ljubljana: Modrijan, 2006. **enciklopedija 14+**
- Lev Kreft in drugi, *Premisljmo šport: uvod v filozofijo športa*. Ljubljana: Slovensko društvo za filozofijo športa, 2017. **strokovna monografija**
- Lev Kreft, *Levi horog: filozofija športa v osmih esejih*. Ljubljana: Sophia, 2013.

⁹ Bralni seznam je urejen po področjih in abecednemu zaporedju priimkov avtorjev.

Izbor sledi subjektivni presoji – na voljo je še nebroj knjižnih možnosti.

Pri gradivih, posebej primernih za mlade, stoji starostna oznaka, a so tudi izbrana gradiva brez oznak naslovniško odprta.

- Kennon M. Sheldon in drugi, *Stability of happiness: theories and evidence on whatever happiness can change*. Amsterdam: Academic Press, 2014. **zbornik v angleščini**
- Jelica Šumič Riha, *Mutacije etike: od utopije sreče do neozdravljive resnice*. Ljubljana: ZRC SAZU, Založba SAZU, 2002. **znanstvena monografija**
- Goran Vojnović, *Ko Jimmy Choo sreča Fidela Castra*. Ljubljana: Študentska založba, 2013. **kolumne**

Filmografija¹⁰

- *Čakajoč na srečo*. R Abderrahmane Sissako. Mavretanija, Francija, 2002. 96 min. **16+**
- *Dekle*. R Lukas Dhont. Belgija, Nizozemska, 2018. 105 min. **14+**
- *Dekleta iz Ouage*. R Theresa Traoré Dahlberg. Švedska, Katar, Francija, Burkina Faso, 2017. 82 min. **15+**
- *Jaz, Tonya*. R Craig Gillespie. ZDA, 2017. 120 min. **15+**
- *O ljudeh in vaseh*. R Agnès Varda, JR. Francija, 2017. 89 min. **14+**
- *Playing Men*. R Matjaž Ivanišin. Slovenija, Hrvaška, 2017. 61 min. **15+**
- *Speče dekle*. R Rosemary Myers. Avstralija, 2015. 77 min. **15+**
- *Všečkana*. R Dražen Štader. Slovenija, 2015. 29 min. **14+**

→ Več filmov za otroke in mlade s področja športa, gibanja, narave in zdravja:

<https://www.zrss.si/zrss/wp-content/uploads/2019-09-20-usgnz-seznam-filmov-2019.pdf>

Gradivo je pripravila Mojca Redjko.

¹⁰ Kinodvor, Spletni šolski katalog: https://www.kinodvor.org/film/?school_public=true. Pridobljeno 30. 5. 2020.